

Anna Kjellsdotter i sin ateljé. Foto: Saga Samuelson

Anna Kjellsdotter

– kostymdesigner
med experiment-
lusta och passion

Text: Saga Samuelson

Om du besökt någon av Sveriges många sommaroperaföreställningar är det troligt att du stött på Anna Kjellsdotters verk. Anna är kostymdesigner med historisk kostym som specialitet. Hon har ägnat många timmar åt att studera, analysera och rekonstruera historiska originaldräkter, och om det är något som är heligt för Anna så är det just snittet. För det är en sak att titta på en målning och säga att ”så här vill jag ha det”, men om man inte förstår snittet, då kan man inte återskapa det utseendet. Då blir det lite mer Butterick’s, säger Anna.

När jag kommer in i Annas ateljé är det full fart. Annas sambo är där för att hämta deras ettåriga dotter som tillbringat dagen med sin mamma i ateljén, och strax efter mig kommer en annan person för att hämta upp kostymer som Anna arbetar med. Det tar ett tag innan alla kommer iväg och Anna och jag kan sätta oss ner i lugn och ro. Och innan intervjun sätter igång ordentligt kan jag förstås inte låta bli att fråga om corona, och hur den har påverkat henne.

– Det märks, så klart, säger Anna. Jag fick precis reda på att Läckö slott har ställt in sin sommaropera, som jag skulle gjort kostymen till. Nu håller jag tummarna för Confidencen, att deras föreställningar ska bli av.

Anna berättar också att hon hade gjort kostymdesignen till en operaproduktion i Tyskland, som blev inställd bara dagarna före premiär i mars 2020. Så det är klart att Anna har påverkats av pandemin. Men det händer ändå saker i ateljén, exempelvis säljer hon då och då plagg till filmbolag och teater- och operagrupper – och det rullar på, pandemin till trots. Och oavsett om Anna har uppdrag eller inte så älskar hon att vara i sin ateljé.

– Om jag är ledig en dag är det bästa jag vet att komma hit och jobba med ett projekt, berättar Anna. Jag gillar att gå och klappa på mina tyger, fundera, komma på idéer. Att stå här och sy, det är min avkoppling.

För egentligen är ateljén inte Annas huvudsakliga arbetsplats. Till vardags är hon anställd som tillskärare på Kungliga Operan.

Arbetet som kostymdesigner, det gör hon på kvällar och helger. – Det brukar bli ungefär en sommaropera om året, berättar Anna, och då prioriterar jag förstas projekt med historisk kostym. För det är det som är Annas expertområde och stora passion: historisk kostym.

Intresse för tyger

Det var när Anna gick i gymnasiet som hon på allvar började intressera sig för tyger. Hon gick estetiskt program med inriktning konst och form, och skulle göra ett fotoprojekt där hon valde att arbeta med tyger som motiv.

– Efter det projektet tog allting en ny vändning, säger Anna. Det var då jag verkligen insåg att det var det textila materialet jag skulle arbeta med.

Efter gymnasiet gick Anna en ettårig heltidsutbildning i sömnad, och därefter började hon på herrskradderiutbildningen på Textilhögskolan i Borås. Intresset för den historiska kostymen fanns med redan då. Anna gillade tidig musik och hade börjat dansa barockdans under gymnasiet. Hon började också läsa på om historisk kostym, framför allt Gustav III:s nationella dräkt, och det ena ledde till det andra.

”I början arbetade jag jättemycket med originalmönster och jag har lärt mig mycket på att verkligen jobba med exakt hur något är gjort.”

– Jag kände helt enkelt att en sådan måste jag bara sy, berättar Anna, och efter det har jag varit fast i det historiska träsket.

Redan då var det kostymdesign Anna ville ägna sig åt, men på den tiden fanns det inga tydliga utbildningsvägar för den som ville arbeta med scenkostym. Anna sökte därför till modedesignutbildningar på Beckmans designhögskola och Textilhögskolan. På Beckmans fick hon höra att hon var intressant, men för ung, och i Borås sa de att hon nog inte skulle passa in eftersom det var scenkostym och inte modedesign hon ville arbeta med. Därför valde hon istället herrskrädderiutbildningen.

Till sommaren fick hon höra talas om en scendesignkurs i Vadstena som anordnades av samma lärare som nobbat henne i Borås för att hon ville arbeta med scenkonst. Anna sökte kursen, men fick då beskedet att den bara var öppen för modedesignstudenter.

– Det kändes så motsägelsefullt, berättar Anna, att mode-designleverna skulle få möjlighet att utbildas i scendesign, medan jag – som alltid hade velat arbeta med scenkostym – varken fick komma in på modedesignutbildningen eller på scendesignkursen.

Det hela löste sig dock. Annas lärare på herrskrädderiutbildningen sa att om modedesignstudenterna även fortsättningsvis ville att skrädderistudenterna skulle sy upp deras alster, så skulle Anna få gå kursen. Och det fick hon. Sommaren därpå ombads hon komma dit som gästlärare.

Att förstå plaggen

Efter utbildningen i Borås frilansade Anna som skräddare på olika teatrar i Stockholm: Dramaten, Operan och Stockholms stadsteater. Och parallellt fortsatte hon att sy historisk kostym.

– I början arbetade jag jättemycket med originalmönster, be-

Christina Larsson Malmberg i Operabyråns uppsättning av "Sångfågeln", med kostymer av Anna Kjellsdotter. Foto: Elisabeth Ohlson Wallin

rettar Anna, och jag har lärt mig mycket på att verkligen jobba med exakt hur något är gjort.

Anna tar fram en sliten fotokopia av en av böckerna ur *Patterns of Fashions*-serien. Det är ett bokverk i vilket dräkthistorikern Janet Arnold har sammanställt mängder av mönster baserade på originaldräkter från 1500-talet fram till 1900-talet. Här kan man alltså få en inblick i precis hur plaggen är uppbyggda.

– Det är ett riktigt mastodontverk som jag använt jättemycket. Det är de små detaljerna som gör en epok – hur man skär klänninglivet eller rockarna, hur mycket material det är i kjolarna – och de detaljerna kan man lära sig här, säger Anna och pekar i boken.

I och med sitt dansintresse har Anna haft anledning att sy dräkter till sig själv, och hon har därför arbetat sig igenom många av mönstren ur Janet Arnolds serie. 1700-talet är det sekel Anna har allra bäst koll på, men hon känner sig hemma i allt från 1500-tal till 1900-tal. Från dessa epoker finns det många bevarade originaldräkter, och därför mest kunskap om inte bara hur kläderna såg ut, utan också hur de tillverkades.

– Tack vare att jag arbetat så mycket med originalmönstren har jag lärt mig saker som jag aldrig skulle haft möjlighet till

Närbilder från Anna Kjellsdotters ateljé. Foto: Saga Samuelson

inför en operaproduktion. Det är en sak att titta på en målning och tänka att "så här vill jag ha det", men för att verkligen åstadkomma det måste man utgå från mönstren och verkligen förstå hur de är uppbyggda.

– Om någon använder en modern mönsterkonstruktion för en 1700-talsklänning så ser jag det på hundra meters håll, skrattar Anna. Det blir lite mer Butterick's över det.

Snittet är heligt

Med all den kunskapen som Anna har om historiska snitt och sömnadstekniker undrar jag förstås hur hon förhåller sig till historisk korrekthet i relation till konstnärlig frihet. Hur stora avsteg är hon beredd att göra?

– När man gör scenkostym har man ju en konstnärlig vision, säger Anna, och då kanske det inte alltid blir intressant att jobba historiskt korrekt. Ska man skapa en rekonstruktion för ett museum får man tänka på ett sätt, men när man jobbar med scenkonst måste kostymen nå ut och vara mycket större i sitt uttryck än en vanlig, privat dräkt. Då måste man få tänja på gränserna.

Oväntade material, dekorationer och färgkombinationer är metoder som Anna använder sig av för att experimentera med kostymen. I *Dido & Aeneas* (Kungliga Operan, 2014) valde hon exempelvis att trycka alla tygerna med barockmålningar, och på så sätt skapades en helt annan typ av språk, även om dräkterna var av historiskt snitt. Samtidigt framhåller Anna att man ofta kan hitta de mest osannolika förlagorna när man gör efterforskningar, och hon gillar att ta inspiration från dräkter som är så oväntade att ingen egentligen tror att de är "äkta".

Om det är någonting som Anna ändå vill kalla heligt när hon gör kostymdesign så är det snittet; att använda sig av rätt sorts konstruktion, och också rätt sorts underplagg. I och med

Anna Kjellsdotter
i Vadstena-
Akademiens
kostymateljé
med sina skisser
till "Solen och
Nordstjärnan" i
bakgrunden
Foto: Anna
Kjellsdotter

dansen har Anna själv fått erfara vad plaggen gör med kroppen: hur alla underplagg och korsetter påverkar hållningen och rörelsemönstret. Den känslan är viktig för Anna att ha med när hon skapar scenkostym.

– Många blir förskräckta över hur lite de kan röra sig. Men det är också det som är nyckeln till det tidstypiska rörelsespråket. Om man tittar på målningar ser man ju att de ofta står med armarna en bit ut ifrån kroppen, och det finns en naturlig förklaring till det.

Forskning på gång

Anna hämtar mycket inspiration från just målningar och museiföremål. Hon beskriver det som att hon har en jättestor bild i bakhuvudet av alla de dräkter hon sett och analyserat – på målningar och i olika samlingar – och att det är den bilden hon

Från Vadstena-Akademiens uppsättning av "Solen och Nordstjärnan" som framfördes i Brölloppsalen på Vadstena Slott sommaren 2018. Bilden är från prologen ur "Le Désespoir de Tirsis". Licens Creative Commons. Foto: Markus Gårder

Från Kungliga Operans uppsättning av Henry Purcells "Dido & Aeneas" 2014. I mitten Magdalena Risberg som Dido, till höger Kardo Razzazi som Aeneas och till vänster Sara Widén som Belinda. Foto: Markus Gårder

utgår ifrån i sitt eget skapande.

– Även när jag tror att jag har hittat på något nytt, så utgår jag nog troligtvis från någon förlaga som ligger långt bak i medvetandet, skrattar Anna.

Ett ställe hon ofta återvänder till för efterforskningar är Operans arkiv och samlingar. Här finns scenkostymer från 1700-talet och framåt, och Anna är särskilt intresserad av gustaviansk scenkostym. Så intresserad att hon nu bestämt sig för att inte bara forska för sin egen skull, utan också skriva om dem. Anna har därför varit tjänstledig från sitt jobb på Operan det senaste året för att läsa textilvetenskap vid Uppsala universitet. Förutom att verkligen ge sig själv tid att forska i arkiven vill hon med hjälp av studierna också kunna ge mer tyngd åt det hon skriver, genom att ge det en akademisk inramning. Under våren ska hon skriva en c-uppsats. Frågeställningen är inte spikad ännu, men förmodligen kommer uppsatsen att handla om återbruk av kostymer.

– Textil var ett stort kapital som man tog hand om, berättar Anna, och jag kommer troligtvis skriva om hur man tog tillvara och återanvände kostymer och tyger under den gustavianska tiden och 1800-talet.

Den mesta forskning som gjorts i ämnet tidigare är från första halvan av 1900-talet, berättar Anna, så det är hög tid att någon tar vid och undersöker arkiven och samlingarna med nya ögon. Och för Anna blir det ytterligare en dimension i hennes kostymdesignrepertoar.

Blandar rollerna

För även om rollen att skriva akademiskt om kostymdesign är ny för Anna, så har hon en i övrigt bred erfarenhet av processen att skapa scenkostym. Hon började sin karriär som skräddare och arbetar nu som tillskärare på Operan och kostymdesigner för olika sommaroperor. Jag undrar hur hennes erfarenheter av de olika rollerna påverkar hennes arbete.

– Tillskärarens uppgift är att förverkliga kostymdesignerns

skisser, att skapa mönster och skära ut, förklarar Anna. Det är ett väldigt kreativt arbete, eftersom det handlar om att tolka och skapa en realiserbar version av skisserna. Ju konstnärligare skiss, desto mer ansvar faller på tillskäraren att göra det möjligt.

– Jag har också alltid en massa tankar kring det sceniska, och sitter där på kostymrepetitionerna och funderar och analyserar och vill experimentera själv. Och om man arbetar med en kostymdesigner som är öppen så kan man som tillskärare hjälpa till och driva processen framåt. Då kan man komma med lösningar och förslag som kanske inte ingick i originalidén, men som man vet skulle förstärka upplevelsen.

En av fördelarna med arbetet som tillskärare är just att man får chansen att jobba med andra konstnärer, menar Anna. Hon säger också att det är skönt att ibland bara få stå och klippa, att fokusera på att allt ska fungera istället för att ha det konstnärliga ansvaret och sitta där på premiären och oro sig över recensionerna.

När Anna själv har rollen som kostymdesigner vill hon gärna ha ett gott samarbete och öppet klimat.

– Låter man alla vara med kan det verkligen lyfta, säger Anna. Det är roligt att diskutera sig fram till olika lösningar, och slutresultatet blir troligtvis bättre om man lyssnar och låter alla bidra.

Jag är nyfiken på om Annas kunskaper i skrädderi och tillskärning, den hantverksmässiga skickligheten, påverkar hennes arbete som kostymdesigner.

– Ja, jag har ju alltid med i beräkningen hur sakerna ska tillverkas och hur lång tid det kommer att ta, medger Anna, och går oftast igenom processen ”är det här rimligt eller inte?” innan jag kommer med mina förslag.

– Man skulle kunna tänka att det blir begränsande. Men jag brukar försöka att först bara fokusera på vad jag vill göra, snarare än vad som är praktiskt möjligt. Sedan blir det ju ändå så att man måste anpassa sig till vad det finns budget och tid för, och börja kapa.

– Det är också en stor fördel när man arbetar i mindre

Anna Kjellsdotter på en tygmarknad i Hongkong. Foto: Elisabeth Olofsson

av i sitt arbete som kostymdesigner är arbetet som kostymchef vid Hongkong-baletten 2012–2015. Jobbet som kostymchef går ut på att leda arbetet, planera och budgetera, och de kunskaperna behövs i många av de sommaroperaprojekt som Anna gör kostymen till.

– När jag tar på mig jobbet som kostymdesigner för exempelvis Läckö slott eller Confidencen, som inte har några egna ateljéer, då blir jag ju också automatiskt kostymchef. Det är jag som måste lösa alla praktiska detaljer kring hur saker ska tillverkas, vilka som ska engageras osv. Då är det skönt att känna att man har koll på det.

sammanhang, att jag som kostymdesigner kan komma med realistiska förslag anpassade till vad som faktiskt är möjligt. När man exempelvis arbetar med Vadstena-Akademien får man räkna med att saker tar längre tid eftersom det är just en akademi. Medan man på Operan har resurser, tid och professionalitet som gör att nästan allt är möjligt.

En annan erfarenhet som Anna har god nytta

Experimentlusta och passion

En barnröst hörs plötsligt i trapphuset, det är Annas dotter och sambo som har kommit tillbaka från parken. Livet med småbarn har gjort kvällarna i ateljén, då Anna kan gå och klappa på sina tyger och sy för nöjes skull, färre. Men det hindrar henne ändå inte från att experimentera och prova nytt. Anna visar upp en kalesch – en stor huva – som hon håller på och laborerar med. Det är en rymlig konstruktion av rotting och sidentaft, som mer eller mindre kan stå för sig själv.

– Jag ville helt enkelt prova hur man kunde göra, förklarar Anna. Funkar den så kanske den dyker upp i en operaproduktion snart, vem vet?

Det är tydligt att Anna drivs av nyfikenhet, experimentlusta och framför allt passion. Fortfarande känner hon helt enkelt – som med Gustav III:s nationella dräkt för många, många år sedan – att en sådan måste hon bara sy. Och så gör hon det.

Aktuellt

Anna Kjellsdotter har gjort kostymerna till den animerade musikdokumentären *Jenny Lind – den animerade berättelsen*, som för närvarande finns att se på SVT Play. Thomas Hampson guidar genom Jenny Linds liv, sopranen Malin Byström sjunger hennes populäraste operaarior och Annie Ternström gestaltar Jenny Lind själv. Kan ses till och med den 2 april.

Ovan: Anna Kjellsdotters kostymskiss till Polyfemos i Confidencens uppsättning av Händels "Acis & Galatea" 2019. Till höger en bild från föreställningen, med Staffan Liljas som Polyfemos i bakgrunden, Hyojong Kim som Acis och Ylva Stenberg som Galatea. Foto: Martin Hellström

